

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ВЕЋУ ЗА СТУДИЈЕ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТУ

РЕЗУЛТАТ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Студијски програм: Историја и филозофија природних наука и технологије

Комисија у саставу
Проф. др Радмила Јанчић-Heinemann
Проф. др Милан Попадић
Научни саветник др Радомир Ј. Поповић

оформљена 20. јула 2026. године, одлуком Већа за студије при Универзитету у Београду доставља реферат о оцени докторске дисертације

„Концептуална заштита српског научног наслеђа у контексту културолошког значаја историје науке и технологије“

кандидата
Владане З. Мијаиловић

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ И ДИСЕРТАЦИЈИ

Владана Мијаиловић рођена је 1972. године у Београду. Основну школу и Средњу економску школу „Нада Димић“ завршила је у Земуну.

Основне академске студије завршила је 1999. године на Економском факултету Универзитета у Београду, на смеру Маркетинг, чиме је стекла звање дипломираног економисте (еквивалент звања мастер економије, Економски факултет Универзитета у Београду). На истом факултету завршила је магистарске студије 2014. године, одбравивши рад под називом „Моделирање маркетинг истраживања у функцији менаџмента категорије производа“ и стекла звање магистра економских наука. Од 2018. године похађа мултидисциплинарне докторске студије на Универзитету у Београду, на студијском програму Историја и филозофија природних наука и технологије.

Има више од двадесет пет година професионалног искуства у области маркетинга и маркетинг истраживања. Професионалну каријеру градила је у ЖТП Београд (данас Железнице Србије а.д.), компанији GfK, Strauss Adriatic и Atlantic Grand d.o.o., где је од 2024. године запослена на позицији руководиоца истраживања за Србију и земље Адријатик региона. Током каријере била је ангажована на бројним домаћим и међународним пројектима, а посебно у области квалитативних и квантитативних

истраживања, анализе тржишта и подршке доношењу стратешких пословних и маркетинг одлука.

Полазник је великог броја стручних курсева и обука из области методологије истраживања, управљања, маркетинга, брендирања, комуникација, иновација, продаје, преговарања, финансија и дигиталних алата.

Њено актуелно научноистраживачко интересовање усмерено је на историју српске науке, историју природних наука и технологије и заштиту српског културно-научног наслеђа.

Библиографија кандидата

Мијаиловић, Владана З. „Доприноси Михаила Петровића филозофији феноменолошких идеја (у поређењу са њеним најпознатијим представником Едмундом Хусерлом).“ *Бастина* 67 (2025): 439–454. <https://doi.org/10.5937/bastina35-57784> .

Марковић, Владанка. „SWOT анализа на примеру ЖТП-а Београд.“ *Железнице* 57, бр. 5–6 (2001): 281–286.

ПРЕДМЕТ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет овог рада је испитивање савремене релевантности историје српске науке и мере у којој њено проучавање може да се схвати као заштита националних културних вредности. У тренутку док не постоји ни једна целовита написана историја српске науке, већ се она проучава само као део опште историје, у којој се не види јасно њено самоодређење, намеће се потреба да се таква историја науке схвати и као један аутореферентни, целовит и јединствен систем заштите. Уочава се и парадокс да историја наука нема своје академско место, као што то, рецимо, има историја уметности, иако доприноси српске науке имају не само национални већ и глобални значај.

Релативно недавно је историја српске науке рекло би се спонтано постала предмет опсежнијег научног истраживања и ти почеци њеног синергијског проучавања први пут се обрађују у овом раду. У том смислу, може се говорити о периоду ревитализације историје српске науке, који се најинтензивније одвија у периоду од 1995. до 2003. године. У том периоду велике државне кризе Српска академија наука и уметности на иницијативу академика Милоја Сарића почиње са објављивањем едиције *Живот и дело српских научника*. Његово дело успешно је наставио академик Владан Ђорђевић, а данас едицију уређује академик Радоје Чоловић који председава Одбором за проучавање живота и рада српских научника и научника српског порекла. Књиге се штампају од 1996. године до данас. У свакој књизи је обрађено око десетак српских научника, док се на листи налази око 200 имена која су у плану да се обраде. Едицију прате и изложбе у галерији САНУ посвећене српским научницима. Завод за уџбенике и наставна средства у истом периоду издаје сабрана дела водећих имена српске науке на иницијативу директора Добросав Бјелетића. О овом пројекту и свом виђењу он пише у делу *Слово о великанима* које издаје 1997. године. Исте године излази књига

Енциклопедија српске историографије коју су приредили Сима Ћирковић и Раде Михаљчић као приручник културно историјских наука. На овом делу сарађивало је преко 350 аутора и прво је ове врсте код нас. Први специјализовани часопис за историју науке *Флогистон*, који је у својој иницијалној серији имао 12 бројева, почиње да излази 1995. године као концепт који је, заједно с именом, формулисао Александар Петровић који је заједно с Љубинком Трговчевић први уредник часописа. У оквиру Музеја науке и технике у Београду часопис од 2005. године излази под „модернизованим“ именом *Phlogiston*. Часопис за историју српског инжењерства *Пинус* излази од 1994. године, такође под окриљем Музеја науке и технике. Музеј науке и технике 1995. покреће Фонотеку у оквиру које је сачувано неколико десетина разговора Александра Петровића с истакнутим српским научницима. У радним деведесетим годинама прошлог века зачиње се идеја о *Српској енциклопедији* да би идејни концепт био завршен 1995 године. Српско друштво за историју науке, које је до сада издало преко десет књига први пут објављених архивских рукописа српских научника, као и студија о њима, установљава се 1997. године. Љубинка Трговчевић је 2003. године објавила књигу *Планирана елита: о студентима из Србије на европским универзитетима у XIX веку*. Довољно је навести и овај кратак преглед публицистичког, научног и промотивног рада на пољу историје науке како би се оправдао научни и друштвени допринос савременог проучавања какво ће у овом раду бити предузето.

У овој докторској дисертаци приказан је друштвено историјски контекст настанка препорода заштите историје науке. Распад југословенске државе и вишегодишњи ембарго је свакако утицао на повратак коренима и преиспитивањима културног идентитета. То је подразумевало експанзију научно-истраживачког рада и укључивање све већег броја истраживача, научних дисциплина и публикација у проучавање српске научне прошлости. Ово даље доводи до нагомилавања података и растућег значаја историографије у контексту историјских наука. Сви ови догађаји указују на потребу за обномом и заштитом историје српске науке и разумевањем њеног сазнајног потенцијала. Међутим, иако настају у приближно истом периоду, они нису јасно повезани. Отуда потреба ове тезе да укаже на културолошки контекст у коме догађаји настају, како су догађаји повезани, да ли и шта у тим везама недостаје. Да би се то постигло, анализиран је период успона српске науке с краја XIX и почетка XX века, а на основу компаративне анализе биће изведени релевантни закључци.

Успон српске науке се дешава у време Друге индустријске револуције када долази до рађања модерне српске државе. У том периоду, 1863. године, долази до оснивања Велике школе у Београду која 1905. године прераста у Универзитет. То је и период деловања првог великог таласа стипендиста које је Кнежевина Србија почела да шаље на иностране универзитете од 1839. године. На том таласу рађа се српска наука чији су представници саставни део интелектуалне елите препознате као окосница ширег привредног и друштвеног напретка и развоја земље. У то време, 1883. године Краљевина Србије је са још десет држава потписала Париску конвенцију о заштити индустријске својине чиме је постављен темељ савремене заштите научног и технолошког наслеђа. Велика имена српске науке у том периоду имају значајну улогу у заштити научно-

културног наслеђа и они ће, из тог разлога, у овом раду бити представљени као историчари науке. Није редак случај у историји да су се водећи научници бавили историјом науке. Али редак је случај да су интерпретирани из тог угла. У овом раду се бавимо великанима српске науке који су уједно били научници, предавачи, популаризатори и историчари науке као и њени заштитници. Милутин Миланковић је иза себе оставио књиге: *Историја технике, Кроз васиону и векове, Кроз царство наука и Историја астрономске науке*. Михаило Пупин пише монографије *Нова реформација, Од физичке до духовне реалности и Романса машине*. Поред тога издао је аутобиографску књигу *Од паињака до научењака* за коју је добио Пулицерову награду. Никола Тесла је такође написао аутобиографско дело *Моји изуми*. Никола Тесла и Михајло Пупин убрајају се у најважнија имена покретача Друге индустријске револуције у свету.

Све ово упућује да је посебна област проучавања овог рада значај и улога историје науке и технологије као дисциплине у систему очувања српског културног наслеђа. Историја науке код нас и поред значајних подухвата није довољно развијена дисциплина у поређењу са другим историјским наукама, са општом историјом, на пример, или у поређењу са природним наукама. Таква ситуација од краја XIX и почетка XX века траје и данас, када смо суочени са интензивним развојем науке и технологије. Очекивало би се да се овај замах одрази на историју науке и технологије али се то ипак не дешава у очекиваној мери. Хуманистички карактер споменуте дисциплине би посебно послужио као допуна или подршка убрзаном развоју природних наука и технологије као и у повезивању науке са друштвом. Такође, њен интердисциплинарни карактер отвара веће могућности за комуникацију и сарадњу стручњака различитог типа. Поред тога, историја науке је вид заштите културног наслеђа једне државе. Културна баштина данас заузима значајно место у развоју земаља широм света и препозната је као један од важних стратешких ресурса. Земље западне Европе предњаче у баштињењу научно-културног наслеђа. Упркос богатој културној баштини, заштита културног наслеђа у Србији још није достигла жељени степен развоја.

Имајући у виду све наведено, предмет докторске дисертације се односи на испитивање концепта систематског приступа у истраживању и заштити српске науке са посебним освртом на културолошку улогу историје науке и технологије као и на њен хуманистички аспект који не би требало да остане занемарен током брзог развоја науке и технологије.

ЦИЉЕВИ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Општи научни циљ је експликација нивоа научне и технолошке културе крајем XIX и почетком XX века, као и периода од 1995. до 2003. године. Тиме је приказан друштвени контекст развоја науке и технологије током ових периода, систематски су истражене могућности заштите историје српске науке и указано је на њен значај за савремену културу.

Другим речима, научни циљ истраживања је да утврди и истакне улогу и значај историје науке и технологије као вида заштите српског културног наслеђа.

Друштвени циљ истраживања је указивање на друштвену компоненту историје науке и технологије као битне ставке у савременом, све бржем развоју природних наука и технологије.

ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ОД КОЈИХ СЕ ПОЛАЗИЛО У ИСТРАЖИВАЊУ

Дисертација тестира следеће хипотезе:

Општа хипотеза: Историја српске науке до сада није била предмет опсежнијег научног истраживања. До сада није уочавана јасна веза појединачних истраживања из ове области, а активности на овом пољу нису систематизовано уређене и резултати се не сливају у један целовит корпус знања. Уочавање условљености научних истраживања у историји српске науке водило би ка квалитетнијој заштити српског научног наслеђа.

Посебна хипотеза: Историја науке и технологије није у довољној мери препозната и коришћена као средство заштите српског културног наслеђа. У раду се разматрају могућа решења која би допринела ефикаснијем очувању и вредновању научног и технолошког наслеђа Србије, као и његовој већој интеграцији у систем заштите културног наслеђа.

КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Први, уводни део докторске дисертације посвећен је полазним методолошко-теоријским разматрањима. Предмет истраживања се односи на испитивање концепта систематског приступа у истраживању и заштити српске науке са посебним освртом на епистемологију и улогу историје науке и технологије као и на њен хуманистички аспект. Сходно постављеним циљевима истраживања, хипотетички оквир рада полази, с једне стране, од анализе концептуалне заштите српског научног наслеђа, а с друге стране, од преиспитивања сложених друштвених и историјских услова краја XIX и почетка XX века са циљем преиспитивања улоге историје науке као дисциплине у систему заштите српског научног наслеђа. Такође, указује се на интердисциплинарни и друштвени карактер историје науке као научне дисциплине, као и на недовољну истраженост теме у савременим условима.

У другом поглављу истражује се системски концепт заштите научно-културног наслеђа и поставља питање да ли је ово истраживање до сада рађено и да ли концептуални приступ заштити српског-научног наслеђа постоји. Испитују се елементи српског научно-културног наслеђа и њихове везе. Институционални помаи баштињења или заштите културног наслеђа дешавају се још у Кнежевини Србије и крећу се паралелно са развојем модерне српске државе и свих њених институција. Данашњи систем заштите српске науке укључује бројне институције и заводе у надлежности

државе, јавне установе и јавне просторе, универзитете и школски систем, издавачке куће, средства јавног информисања, разна независна друштва и појединце окупљене и ангазоване по истим питањима заштите науке. Без обзира на сложенију структуру система заштите данас, уочавају се простори за унапређење што је једна од одредница у формулацији хипотеза овога рада.

У трећем делу се истражује настанак и развој научне дисциплине историје науке и технологије. Зачетак историје науке као дисциплине можда није лако одредити, али оно што је познато из светске културне баштине је да се настанак историје науке везује за период античке филозофије. Многи познати научници и филозофи су се бавили питањима историјског развоја научног сазнања. Филозофија и наука су међусобно повезане, што се нарочито испољава у областима филозофије историје и историје филозофије, због чега је понекад тешко јасно разграничити њихове домене. Многи истакнути научници су се бавили историјом науке. Седамдесетих година прошлог века, Томас Кун (Thomas Khun) својим делом *Структура научних револуција* истиче значај изучавања историје науке за филозофију науке, а пре свега за теорију сазнања и методологију науке. Историја науке јесте сама по себи интердисциплинарног карактера и то умногоме олакшава разумевање њене широке улоге у науци и друштву. Све ово говори у прилог дисциплине која је предмет овог рада а чија је сврха или циљ да, кроз преглед и специфичности ове науке, укаже на њен значај и потребу за већим изучавањем.

Следеће, четврто поглавље дисертације се односи на анализу добрих иностраних пракси у актуелном времену, као поткрепљујући фактор у истицању важности и улоге која се може приписати научној дисциплини историје науке у савременом свету.

У наставку рада, у петом поглављу истражен је појам баштине, развој дисциплине и развој баштине у Србији. Студије баштине добијају на значају пред крај двадесетог века између осталог и зато што поред усложњавања науке, средстава и начина заштите, предмета баштињења, баштина сама по себи постаје значајан стратешки ресурс сваке земље. Самим тим, баштињење као дисциплина која подразумева праксу и методе обухвата или има потребу за све већим бројем дисциплина и метода.

Шести део рада се односи на установе заштите културе српског научног и технолошког наслеђа и њихове доприносе током развоја историје српске науке са посебним освртом на период почетка њеног синергијског проучавања када се штампа едиција *Живот и дело српских научника* у издању САНУ, *Енциклопедија српске историјографије*, *Сабрана дела српских научника* у издању Завода за уџбенике и наставна средства, часопис за историју науке *Флогистон* и *Пинус*. Њихов развој и допринос, у овом делу рада, ће подобније бити испитани.

У седмом поглављу описан је друштвено-историјски оквир настанка и успона српске науке крајем XIX и почетком XX века. У овом периоду стварају се модерне државне институције укључујући и Универзитет у Београду који је био покретач развоја модерне српске науке. Ово је време стварања „планиране елите“ која ће имати важну улогу у стварању модерне државе.

Велика имена српске науке у том периоду имају значајну улогу у заштити научно-културног наслеђа као историчари науке. У осмом делу се бавимо великанима српске науке који су били научници, предавачи, популаризатори и историчари науке као и њени заштитници. Поред истицања њихове мултидисциплинарности и универзалности, посебно је анализиран однос српске науке и универзитета у том периоду, као и улога државе у његовом обликовању.

Све напред наведено нас доводи до компаративне анализе система заштите српског културно-научног наслеђа, са краја XIX и почетка XX века у поређењу са актуелним системом заштите, која је предмет деветог дела дисертације. Кључне одреднице из раније описаног периода заштите користе се за реактивирање добрих пракси минулих времена, како би се унапредио систем заштите данас и то пре свега указивањем на посебан значај историје науке као облика заштите културно-научног наслеђа. Анализи доприносе и добри инострани примери институционализације историје науке.

У наставку дисертације, у десетом поглављу, рад заокружује изношење главних закључка и смерница за будући ток развоја системске заштите културно-научног наслеђа и историје науке као научне дисциплине која представља важну спону, јер омогућава континуирану комуникацију између прошлости, садашњости и будућности. Тиме су синтетизовани резултати истраживања и потврђена оправданост теоријског промишљања концептуалне заштите српског научног наслеђа у контексту културолошког значаја историје науке и технологије на појмовној и практичној равни. У закључку је формулисан став о сврсисходности и потенцијалу системског приступа заштите српског научно-културног наслеђа и улоге коју историја науке као научна дисциплина може остварити.

ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

С обзиром на сложеност теме и предмета истраживања у дисертацији је коришћен интердисциплинарни приступ, и у том смислу значајне су методе дескрипције и историјски метод усмерен ка тумачењу утицаја историјских околности на развој српске науке и њеног баштињења.

Дедуктивни приступ примењен је приликом анализе система заштите културне баштине. Такође, значајно је сагледати место и улогу историје науке и технологије унутар тога, представљајући српске научнике са краја 19. и почетка 20. века као историчаре науке и поредећи период „златног доба“ српске науке са данашњим периодом.

За наведено су од значаја индуктивне и дедуктивне методе, метод студије случаја, биографски метод, метод анализе садржаја, метод амплификације и компаративни метод са *SWOT* (*Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats*) анализом који ће у раду бити примењени.

Намера овог истраживања је да на мултидисциплинарној равни понуди свеобухватно разумевање идејне и научне комплексности системске заштите српског научног наслеђа повезивањем различитих тематских области историје науке и технологије, филозофије науке, историје српске науке са краја 19. и почетка 20. века, заштите културног наслеђа и истраживачке праксе из примењених друштвених наука.

Мултидисциплинарни приступ разумевању концепта заштите српског научног наслеђа у контексту културолошког значаја историје науке доприноси јаснијем сагледавању историје науке као дисциплине важне за разумевање динамике друштвених токова. Вредност дисертације огледа се у томе што историју науке разматра као друштвену датост на мултидисциплинарном нивоу истичући њен нужно интердисциплинарни карактер који отвара веће могућности за комуникацију и сарадњу стручњака различитог типа. Различити методи се морају узимати у обзир приликом прикупљања и анализе података, од фактографских преко интуитивних до детаљнијих анализа, које подразумевају утврђивање значаја и доприноса резултата и узимања у обзир ширег контекста времена у коме се идеја јавља, друштвених услова и степена развоја науке и технологије.

Комисија је установила да је докторанд Владана З. Мијаиловић на основу добро дефинисаног проблема истраживања, његових задатака и циљева остварила у свом раду следећи научни допринос.

Остварена су нова сазнања о свеобухватном концепту заштите српске науке као и разумевање и унапређење улоге и значаја историје науке и технологије у систему заштите културног наслеђа. Налази рада јасно упућују на условљеност појединачних научних истраживања из ове области и потребе за њиховим повезивањем у један целовит корпус знања. Закључак је да је нормативни и системски оквир који покрива заштиту српског културно-научног наслеђа успостављен. Он укључује прописане мере, процедуре, установе и остале потребне елементе за његово функционисање. Законом је регулисан институционални оквир и кораци заштите културног добра у процесу планирања. Приметно је да Закон не интерпретира научно наслеђе као засебну целину већ је посебно обрађује у склопу генералних одредби Закона о културном наслеђу. У складу са таквом ситуацијом није евидентирана посебна установа или орган који би био надлежан за координацију области везану за историју науке. Штавише, не уочава се јасна веза између образовања и науке. Овакав увид отвара простор за даља истраживања и проширивања знања из ове области. Концептуална заштита научног наслеђа није у довољној мери испитана у културној и научној пракси те је намера докторске дисертације да скрене пажњу стручне јавности на значај ове теме. Поред тога, истраживања је указало на улогу историје науке као дисциплине у концепту заштите српског научног наслеђа и на њен изразит интердисциплинарни карактер и друштвени аспект који одатле проистиче и који олакшава и повезује комуникацију различите шире културне и стручне јавности.

Радам је документовано уверење о потреби за унапређењем улоге и значаја историје науке и технологије у систему заштите културног наслеђа који се огледају у следећем. Развој научне дисциплине историје науке у Србији представља правац о коме

треба озбиљно размишљати из више разлога. Пре свега моменат у коме се налазимо је опредељујући за то. Реч је о конституисању националног идентитета који је на снази у последњих двадесет година а који се, можемо слободно рећи, надовезује на ситуацију у нашој земљи од пре сто година. Ово представља шансу да се актуелни систем заштите научног и културног наслеђа унапреди чиме би читаво друштво било на добитку. Богатство нашег културно-научно наслеђа огледа се у доприносима српске науке који чине неизоставни део европског и светског културног наслеђа, тако да је за цео систем битно да српска наука буде препозната и да јој се ода признање које заслужује на основу својих доприноса целокупном систему баштине.

Од великог је значаја да данас уочимо везу која је некада постојала између државе, институција и образовања. Таква спона је омогућила брзу модернизацију државе и њен повратак на европску и светску сцену. Држава је улагала у образовање и развој стручног кадра који је касније имао кључну улогу у изградњи државних институција укључујући Београдски универзитет који је у то време био права „кошница“ науке и знања. Српски научници у то време били су мултидисциплинарне личности, бавили су се науком, образовањем и државним пословима. За потребе овог рада издвојен је њихов допринос историји науке и заштити културног наслеђа. Они су често придавали исти значај историји науке као и својим матичним научним дисциплинама увиђајући значај заштите културног наслеђа. Прави пример тога је Милутин Миланковић и његови „Списи из историје науке“ и остала дела на ову тему. Организованим и већим укључивањем историје науке у наставни програм и образовни систем ова дисциплина би обавила своју важну друштвену и етичку улогу омогућавајући да садржаји овог типа обликују млади нараштај у духу трајних традиционалних вредности и високих моралних начела. Не треба заборавити да историја науке пружа могућност да се спозна суптилна страна научног доприноса, сазнајна структура личности и њеног карактера. Све ово указује да би историја науке могла да допринесе нашој емиграционој политици и стратегији за младе. Уколико би постојала воља, држава би могла да преиспита и ревидира свој став према институцијама враћајући им могућност да активније учествују у доношењу стратегија, програма и планова на државном нивоу. Превасходно би држава требало да се позабави улагањем у целокупно образовање како би се историји науке дало адекватно место у школском систему. Ово улагање би се односило на школовање и развој кадрова историчара науке, обезбеђење литературе на тему историје српске науке, што би подразумевало отварање катедре за историју науке на универзитетима, увођење предмета историја српске науке на универзитетима и у школама. Један од могућих модела афирмације историје науке подразумевао би развој пројектне наставе у школама. На овај начин би се у одређеном степену ревитализовала веза која је некад постојала на релацији науке и образовања. Историја науке би на тај начин била спона између прошлости и будућности чинећи своју етичку улогу увек у садашњем тренутку. Овим је задовољен друштвени циљ истраживања, да укаже на друштвену компоненту историје науке и технологије као битне ставке у савременом, све бржем развоју природних наука и технологије.

Историја науке је релативно млада модерна дисциплина. У таквом облику постоји од тридесетих година двадесетог века, а од шездесетих година развија свој пун истраживачки капацитет. Историја науке, из организационог и институционалног угла, налази се отприлике на сличном ступњу развоја као и на прелазу XIX у XX век, када је индивидуалним стремљењима српских научника започињала свој развој. Слична ситуација је и данас присутна, њена судбина углавном зависи од појединачних напора. Ревитализација историје науке се дешава од деведесетих година прошлог века, када се јавља потреба за обновом националног идентитета српског народа. Тада се ланчано дешавају одређени помаци на ову тему. Академик Милоје Сарић идејно иницира штампање књига о животу и делу српских научника под покровитељством САНУ. На иницијативу директора Завода за уџбенике издају се сабрана дела српских научника. Музеј науке и технике издаје часопис за историју науке „Флогистон“ и „Пинус“. Анализом у раду је утврђено да не постоји системска организација ових и сличнијих догађаја који су се касније низали, услед недостатка институционалног напора на свим нивоима укључујући и недостатак координационог тела. Анализом закона о заштити културног наслеђа уочава се да научно наслеђе није посебно покривено него се интерпретира из угла целокупног српског културног наслеђа. Овакво стање и не чуди с обзиром да не постоје институције, катедре, кадрови и предмети из области историје науке која је битан елемент система заштите културно-научног наслеђа. Ово је истовремено и доказ да напредовањем на том пољу би Србија обезбедила квалитетнију заштиту српског научног наслеђа, неопходну у периоду стварања нових и учвршћивања постојећих нација, чиме би се омогућило сврставање српске баштине у европско и светско културно поље. Тиме је општа хипотеза рада, да историја српске науке до сада није била предмет опсежнијег научног истраживања, потврђена. Јасна веза између појединачних истраживања из ове области се не уочава, а активности на овом пољу нису систематизовано уређене и резултати се не сливају у један целовит корпус знања. Уочавање условљености научних истраживања у историји српске науке водило би ка квалитетнијој заштити српског научног наслеђа. Такође је у раду верификована посебна хипотеза којом се сугерише да историја науке и технологије није у довољној мери препозната и коришћена као вид заштите српског културног наслеђа.

Истраживање иностране праксе нам пружа драгоцене увиде на тему институционализације историје науке који представљају праву шансу за нас. У време изградње модерне Србије и њених институција смо се такође служили овим примерима. Мудро коришћење већ опробаних искустава омогућава брзо напредовање на пољу које је предмет истраживања. У овом случају то је историја науке и видови њеног организационог деловања који би се у нашем случају могли кретати од умрежавања академских, музејских и архивских установа и истраживања до формирања самосталног института.

На овај начин би историја науке могла у већој мери да оствари своју интердисциплинарну природу постајући платформа за сарадњу научника и истраживача различитог профила на локалном и међународном нивоу чиме би друштвени циљ овог рада био задовољен. Он се односи на друштвену компоненту историје науке и

технологије као битне ставке у савременом, све бржем развоју природних наука и технологије.

Сматрамо да је циљ овог рада, да пружи важне увиде који би отворили простор за нове дискусије које би довеле до конкретних решења, у целости испуњен.

ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Анализа докторске дисертације кандидата Владане З. Мијаиловић под насловом „Концептуална заштита српског научног наслеђа у контексту културолошког значаја историје науке и технологије“ показује да је кандидат успешно остварио постављене циљеве истраживања примењујући методолошко усклађен, свеобухватан и научно утемељен приступ. Рад представља оригиналан и значајан допринос у области концептуалне заштите српског научног наслеђа, са посебним освртом на значај историје науке и технологије.

Кандидат је истраживање спровео детаљно, систематично, показујући висок ниво аналитичког мишљења и посвећености, чиме је унапредио постојећа знања у овој мултидисциплинарној области. Посебно се истиче допринос у сагледавању концептуалне заштите српског научног наслеђа и проширивању сазнања на ту тему и унапређењу улоге историје науке на том пољу.

Дисертација се одликује високим степеном мултидисциплинарности и методолошке зрелости. Кандидат је успешно интегрисао индуктивне и дедуктивне методе, метод студије случаја, биографски метод, метод анализе садржаја, метод амплификације и компаративни метод са *SWOT* (*Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats*) анализом примењеном у раду.

Рад представља значајан допринос унапређењу концептуалне заштите српског научног наслеђа и улоге историје науке у оквиру тог система.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација „Концептуална заштита српског научног наслеђа у контексту културолошког значаја историје науке и технологије“ кандидата Владане З. Мијаиловић оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Већу за студије при Универзитету у Београду да прихвати с позитивном оценом реферат о оцени докторске дисертације коју је урадио кандидат под менторством проф. др Александра Петровића и проф. др Милоша Ковића.

др Радмила Јанчић-Heinemann, редовни професор, Технолошко металуршки факултет
Универзитета у Београду

др Милан Попадић, редовни професор, Филозофски факултет Универзитета у Београду

др Радомир Ј. Поповић, научни саветник, Историјски институт Београд

ОЦЕНА ИЗВЕШТАЈА О ПРОВЕРИ ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Већу да мултидисциплинарне докторске студије

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, Универзитет у Београду извршио је проверу оригиналности докторске дисертације под насловом „Концептуална заштита српског научног наслеђа у контексту културолошког значаја историје науке и технологије”, докторандкиње Владане Мијаиловић. Према извештају програма *iThenticate*, утврђено је подударање текста у износу од 16%.

Међутим он је реално знато нижи јер наведени најпроблематичнији део је један велики појединачни извор од 1.818 речи (2% текста) поклапања са текстом на asistent.ceon.rs. Међутим, реч је о цитату из текста докторандкиње "Доприноси Михаила Петровића филозофији феноменолошких идеја (у поређењу са њеним најпознатијим представником Едмундом Хусерлом)" који је она објавила у часопису *Баштина* 67: 439-454. <https://doi.org/10.5937/bastina35-57784>. Реч је о техничком пропусту јер је у поступку припреме дисертације омашком испала одговарајућа фуснота.

Следеће што је у програму *iThenticate* указано је преузимање 928 речи (1%) поклапања са садржајем на *Archive.org*. Међутим, реч је о коректно наведеном цитату Божицара Кнежевића који програм није препознао као цитат вероватно због тога што је реч о архивираним страницама на интернету, услед промене адресе које су некада постојале, а сада су недоступне.

Сва остала поклапања су углавном мања од 1% и распршена су на велики број извора, што је типично за академске радове. Након анализе тих делова који су обележени као подударни, ментори су утврдили да програм није идентификовао бројне логичке и формалне специфичне елементе, као што су: наслов дисертације, навођење чланова комисије, садржај, основни текст дисертације, као и литературу.

Ово се директно односи на члан 9, став 4 *Правилника*, који предвиђа: - Одређена количина подударања текста је нужна, као последица цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, као и претходно публикованих резултата истраживања. Општи термини, лична имена и библиографски подаци цитирања изворних текстова у оригиналу са њиховим преводом на српски језик, не представљају дословно преузимање туђих текстова, јер по својој природи нису предмет подударања у смислу плагијата. Детаљном анализом утврђено је да не постоји ни минимално недозвољено подударање.

У складу са чланом 8, став 2 *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, овим потврђујемо да Извештај потврђује оригиналност дисертације у складу с *Правилником докторске дисертације*, те да она представља самосталан резултат рада докторанда. На основу изнетог, ментори предлажу да се настави с процедуром припреме јавне одбране.

 Ментори
Проф др Александар Петровић

 Проф др Милош Ковић

22. јул 2026, Београд